

*Звягина В. Ф., Соколовская Н. В., Мозговая Е. Я.,
ГУ «Луганский государственный медицинский университет», г. Луганск*

КОММУНИКАТИВНЫЕ ПОТРЕБНОСТИ ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ-МЕДИКОВ ПРИ КОММУНИКАТИВНО-НАПРАВЛЕННОМ ОБУЧЕНИИ РУССКОМУ ЯЗЫКУ

У статті розглянуті особливості виявлення та визначення комунікативних потреб іноземних студентів-медиків при навчанні російської мови, вплив ситуації на формування комунікативних потреб студентів.

Ключові слова: комунікативно направлене навчання, комунікативні потреби, навчальна ситуація, функція ситуації, конкретна ситуація.

В статье рассмотрены особенности выявления и определения коммуникативных потребностей иностранных студентов-медиков при обучении русскому языку, влияние ситуации на формирование коммуникативных потребностей студентов.

Ключевые слова: коммуникативно-направленное обучение, коммуникативные потребности, учебная ситуация, функция ситуации, конкретная ситуация.

In the article the peculiarities of revelation and definition of communicative needs of foreign medical students' during Russian language teaching and influence of a situation on the communicative needs forming in students were examined.

Key words: communicatively directed teaching, communicative needs, training situation, function of situation, certain situation.

В статье поставлены вопросы о коммуникативных потребностях иностранных студентов-медиков, о представлении учебных ситуаций для реализации коммуникативных потребностей. Актуальность поставленных проблем в том, что мотивационный центр изучения русского языка как иностранного несколько минимизирован, а актуальность языка специальности является приоритетной. В связи с этим много нерешённых проблем на пути к новым подходам решения коммуникативных потребностей студентов вузов.

Коммуникативная компетенция – это способность и реальная готовность к общению адекватно целям, сферам и ситуациям общения [2, с. 27]. Коммуникативная компетенция приобретает в результате специального обучения [5, с. 92-93].

Цели изучения русского языка обуславливают коммуникативную ориентированность процесса обучения на основе всестороннего исследования коммуникативных потребностей студентов-иностранцев. Исходя из того, что нужно определить коммуникативные потребности, их учёт в процессе обучения русскому языку, можно конкретно представить, каким должно быть описание языкового материала, как он должен собираться, презентоваться, осваиваться при коммуникативно-направленном обучении [2, с. 161-189; с. 224-226]. При выявлении коммуникативных потребностей иностранных студентов мы определяем основные языковые парадигмы в обучении русскому языку. Неоспорим тот факт, что решающим условием овладения речью является соответствие уровня языковой компетенции студентов характеру их речевой деятельности. Но при этом мы учитываем то, что в процессе формирования языковой компетенции студент должен овладеть не столько определёнными знаниями по русскому языку, сколько приобрести практические языковые умения и навыки – логично и правильно строить словоформы, соединяя их в словосочетания, формируя предложения, объединяя предложения, выходить в речь – владеть видами речевой деятельности как средствами общения. Но, развивая умение общаться в разных жизненных ситуациях, мы формируем мотивацию к дальнейшему овладению языком. Учитывая коммуникативные потребности иностранных студентов, мы, конечно, используем в качестве основы обучения ситуации, как комплекс действий, совокупность отношений, условий и, конечно, как систему взаимоотношений. Речевые единицы всегда соотносятся с ситуацией. Учебную ситуацию всегда сопровождает словесный стимул:

- 1) *составьте диалог «врач – больной»...*
- 2) *дополните диалог...*
- 3) *ответьте на вопросы...*
- 4) *воспроизведите диалог...*
- 5) *инсценируйте диалог...*

Каждая речевая единица потенциально обладает определённым контекстом, ситуативным объёмом поля, которое имеет только определённые по смыслу, логике реплики собеседника. Направляя реплики в одно функциональное русло, на занятиях по русскому языку как иностранному у студентов вырабатывается навык диалогической речи «Врач – больной».

– <i>Когда началась болезнь?</i>	– <i>Два дня назад.</i>
– <i>Когда вы заболели?</i>	– <i>Недавно.</i>
– <i>Когда вы почувствовали боль?</i>	– <i>Позавчера.</i>

Таким образом, студенты в своих репликах используют всё время одну форму высказывания, усваивая действие по оформлению данной структуры. Здесь реплики обусловлены контекстом и заданием, методически направлены на овладение одним частным действием.

Как видим, это обусловленные ситуации, а в микродиалогах формируются речевые навыки, необходимые для коммуникативных потребностей студентов-медиков, которые обучаются на английском языке. Объективные и субъективные факторы обусловленной ситуации неразрывно связаны с субъектами общения. На

заняттях потреба висказуватися приходиться частіше всього викликати, для успішного досягнення результату необхідно врахувати інтереси, прагнення, цілі, переконання і, звичайно, зв'язувати мовну ситуацію з комунікативною потребою іноземних студентів в їх професійній діяльності. Створюючи ситуацію, тим самим стимулюємо іноземних студентів до мовної дії, до взаємодії. Тут взаємодія виступає як взаємостосунки бесідувальників, які визначають мотивацію до мови. Звичайно, обмін інформацією завжди відбувається в конкретних ситуаціях спілкування. Значить, слід врахувати контекст діяльності студента. Очевидно, що в процесі навчання ситуація як система взаємостосунків сама не виникає, не відтворюється. Тут слід відзначити важливі функції ситуацій як способи мотивації мовної діяльності і формування мовних навичок, що є важливим для комунікативних потреб студентів. Також функція ситуації виявляється при семантизації лексики, коли ми в процесі презентації граматичного матеріалу включаємо її в цілі висказування, т.е. функціонування структури в мові можливо тільки на основі ситуації. Відомо, що комунікативно-направлене навчання передбачає створення процесу навчання як моделі процесу спілкування. І наша задача – створити ситуації для комунікативних потреб іноземних студентів і мовних навичок, формуючи мовну і мовну компетентність студентів. І тут ми враховуємо, звичайно, комунікативні потреби студентів, для яких основною метою вивчення російської мови є отримання професійної підготовки, так як пацієнти в клініці в основному англійською мовою не володіють. І якщо на початковому етапі навчання студенти-іноземці набувають найпростіші навички спілкування в умовах російськомовного середовища, то на основному етапі навчання найбільш важливими виявляються комунікативні потреби студентів в навчально-науковій сфері діяльності в аспекті мови спеціальності. Це визначає створення для навчального процесу відповідних посібників. Навчальний посібник як засіб навчання є метою навчання одного з аспектів мови або формування різних видів мовної діяльності. При створенні навчальних посібників ми враховуємо головну мету навчання російській мові – вихід до мови з орієнтацією на мову спеціальності, на професійне спілкування і врахування рідної мови студентів.

Виходячи з цього, що для студентів-медиків використання діалогу є одним з важливих компонентів в професійній діяльності, цілеспрямовано виділити навчання діалогічної мови. Діалогічна мовна форма, об'єднана ситуативною, тематичною общністю, направлена на обмін інформацією при дотриманні норм мовної етикетки. Враховуючи специфіку мови спеціальності студентів-медиків, прагнення до ефективності мовної взаємодії в аспекті «Лікар – хворий», виникають деякі особливості діалогічного спілкування:

- переключення з однієї теми на іншу;
- постійне звернення до бесідувальника;
- недосказанність;
- стислість на граматичному, лексичному рівнях;
- наявність пропозицій неповного складу;
- переважання простих пропозицій, які характерні для розмовної мови;
- використання стереотипів, штампов, розмовних кліше;
- спонтанність в виборі змісту і мовних засобів;
- ситуація, що об'єднує мовців (лікар – хворий);
- визначеність соціально-комунікативних ролей учасників спілкування (лікар – хворий).

Звичайно, слід врахувати специфіку діалогічної мови, де в межах одного мовного акту поєднуються рецепція, репродукція, продукція. Комунікативну установку мовців визначає дистальний характер діалогу, який направлено на повідомлення і отримання інформації. Частіше ми використовуємо одномодальні діалоги: діалог – згоду, діалог – незгоду, діалог – запитання, діалог – відповідь.

Навчання діалогічної мови, ми використовуємо підготовчі, тренувальні вправи:

- запитання-відповіді;
- порівняння за аналогією;
- зміни висказування;
- синонімічні і антонімічні заміни.

А також мовні вправи, що сприяють навчанню і формуванню навичок будувати діалог в умовах, близьких до природних:

- вибір ситуацій, в яких можна використовувати певні стереотипи;
- послідовно розвивати мисль;
- порівнювати висказування з ситуацією спілкування;
- адаптувати власний дискурс до індивідуальних особливостей пацієнта;
- формувати і реалізовувати мовні наміри;
- адекватно реагувати на репліки пацієнта;
- відтворювати діалог.

Особливістю навчання діалогічної мови в ситуації «лікар – хворий» є те, що мовні вправи ми спрямовуємо на формування не тільки підготовленої, але і не підготовленої діалогічної мови. З практики ми бачимо ефективність завдань, направлених на змістову догадку. Внаслідок цього, що в нашому університеті навчання іноземних студентів здійснюється на англійській мові, команди завдань дублюються:

Завдання 1. Доповніть діалог, використовуючи слова, виберіть варіант відповідної репліки. Use the words to complete the dialogue, choose the variant of answered phrase.

- Когда вы заболели? 1. Давно.
2. Год назад.
- В детстве.
- Что вас сейчас беспокоит? 1. Головная боль.
2. Боль в желудке.
- Плохое настроение.
- Когда усиливается боль? 1. Ночью, днём.
2. Вчера.

3. Месяц назад.

Задание 2. Восстановите диалог. *Restore the dialogue.*

- _____ Боль усиливается при ходьбе.
– _____ Температура повышается вечером.
– _____ Нет, в детстве я не болел.
– _____ Прививку от холеры я не делал.

Коммуникативные задания, содержанием которых является практика студентов в осуществлении ситуативно обусловленной речевой деятельности, которые основываются на освоенных лексических единицах, дают хороший результат при обучении иностранных студентов.

Однако в методической литературе ещё не достаточно исследована проблема коммуникативных потребностей иностранных студентов в современных условиях.

Литература:

1. Антонова Е. С. Методики преподавания русского языка: коммуникативно-деятельный подход: учебное пособие / Е. С. Антонова. – М. : КНОРУС, 2007. – 406 с.
2. Гальскова Н. Д., Гез Н. И. Теория обучения иностранным языкам. Лингводидактика и методика: учебное пособие для студентов высших учебных заведений / Н. Д. Гальскова, Н. И. Гез. – 3-е изд., стер. – М. : Издательский центр «Академия», 2006. – 336 с.
3. Щукин А. Н. Методика преподавания русского языка как иностранного: учебное пособие для вузов / А. Н. Щукин. – М. : Высш. шк., 2003. – 332 с.
4. Миролюбов А. А. История отечественной методики обучения иностранным языкам. / А. А. Миролюбов – М. : Ступени, Инфра, 2002. – 448 с.
5. Львов М. Р. Словарь-справочник по методике преподавания русского языка: Пособие для студентов педагогических вузов и колледжей / М. Р. Львов. – М. : Издательский центр «Академия», Высш. шк., 1999. – 272 с.